

Ба Шурои диссертационии
6D.KOA-O18-и назди Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон (734025, ш.
Душанбе, хиёбони Рудаки 17)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Сафарбекзода Ҳукмиддин Сафарбек дар мавзуи «Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун заминаи рушди устувори Ҷумҳурии Тоҷикистон: проблемаҳои назария ва амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат пешниҳод шудааст.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Мавзуи диссертатсия нақша, маводи илмӣ амалии дар диссертатсия истифодашуда, натиҷа, хулоса ва тавсияҳои дар доираи таҳқиқот пешниҳодшуда ба ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат мувофиқат менамояд.

Мубрамияти мавзуи таҳқиқоти диссертационӣ. Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ самти афзалиятноки сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, бо мақсади идоракунии муташаккилонаи раванди ҳуқуқэҷодкунӣ, муайян намудани стратегияи инкишофи сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ, таъмини муташаккилӣ ва муттасилии чараёни ҳуқуқэҷодкунӣ, таъмини сифати қонунҳо бо дарназардошти талаботи тағйирёбандаи танзими ҳуқуқӣ ба роҳ монда мешавад. Айни замон ҳуқуқэҷодкунӣ бо иштироки доираи васеи субъектони босалоҳият, бо мақсади қабули намудҳои зиёди санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ба роҳ монда шуда, идоракунии мунтазам, муташаккилӣ ва танзими талаб мекунад. Бо хамин мақсад сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ тарҳрезӣ ва амалӣ карда мешавад.

Тавре муаллифи рисола Сафарбекзода Ҳукмиддин Сафарбек қайд менамояд: «Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар робита бо ҳадафҳои стратегии давлати Тоҷикистон, дар заминаи паёмҳо, суҳанрониҳо ва баромадҳои

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон, стратегияҳо, концепсияҳо ва барномаҳои давлатӣ, бо дарназардошти ҳадафҳо ва афзалиятҳои Концепсияи сиёсати ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2028», дар алоқамандӣ бо самтҳои дигари сиёсати ҳукуқӣ амалӣ карда мешавад. Низоми қонунгузори амалкунанда, натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ ва мониторинги ҳукуқӣ, маводи методӣ, тавсияҳо ва таклифҳои аз лиҳози илмӣ асоснок оид ба тақмили ҳуқуқэҷодкунӣ асоси ҳукуқӣ, ташкилӣ-методӣ ва илмӣ сиёсати ҳуқуқэҷодкуниро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил медиҳанд.

Мавзуи рисолаи илмӣ муаллиф аз ҷумлаи мавзӯҳост, ки пайвасти зерини таваҷҷуҳи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қарор дорад. Ба ақидаи унвонҷӯ таклифҳои қонунгузорӣ, ки дар паёмҳо, суҳанрониҳо ва баромадҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ифода карда мешаванд, ба ташаккул ва амалӣ гардидани сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ мусоидат мекунанд. Дар паёмҳо, суҳанрониҳо ва баромадҳои Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон ҳадафҳо ва афзалиятҳои сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ, вазифаҳои мақомоти ҳуқуқэҷодкунӣ (парламент ва мақомоти намоёндагии маҳаллӣ), самтҳои нави сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ муайян карда мешаванд.

Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ стратегияи танзими ҳукуқиро дар заминаи пешгӯӣ намудани самтҳои инкишофи ҳаёти ҳукуқӣ, ба нақша гирифтани фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ, ба инобат гирифтани самтҳои аввалиндараҷаи фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ муайян мекунад. Муайян намудани стратегияи танзими ҳукуқӣ дар шароити тағйири босуръати муносибатҳои ҷамъиятӣ, ташаккули муносибатҳои нави ҷамъиятӣ дар робита бо рушди муносибатҳои бозорӣ, болоравии саҳми баҳши хусусӣ дар рушди иҷтимоӣ-иқтисодии мамлакат, вусъати фаъолияти соҳибдорӣ, васеъ

гардидани доираи субъектони хоҷагидории хусусӣ аҳаммияти аввалиндараҷа дорад.

Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ба такмили техникаи ҳуқуқэҷодкунӣ, таъини сифати қонунҳо, пешгирии ихтилофоти байни санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ташаккули фазои беихтилофи ҳуқуқӣ мусоидат мекунад. Айни замон такмили асосҳои илмӣ ва амалии техникаи ҳуқуқэҷодкунӣ дар робита бо истифодаи технологияҳои иттилоотӣ, рақамӣ ва зехни сунъӣ ҳангоми амалӣ намудани сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ба инобат гирифта мешавад. Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ба такмили маҳорати касбии кормандони мақомоти ҳуқуқэҷодкунӣ мусоидат мекунад.

Дар рисолаи илмӣ муаллиф таъкид намудааст, ки ташаккул ва болоравии фарҳанги ҳуқуқэҷодкунӣ яке аз ҳадафҳои афзалиятноки сиёсати ҳуқуқэҷодкунии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Дар доираи сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ чораҳои зарури илмӣ, методӣ, ташкилӣ, фарҳангӣ, иттилоотӣ бо мақсади ташаккул ва болоравии фарҳанги ҳуқуқэҷодкунии ҳам субъектони босалоҳияти сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ (мақомоти давлатӣ) ва ҳам иштирокдорони сиёсати мазкур (ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, аҳли ҷомеа, шаҳрвандон) андешида мешаванд. Фарҳанги ҳуқуқэҷодкунӣ маҷмуи арзишҳои ҳуқуқӣ, ахлоқӣ-маънавӣ, фарҳангӣ мебошад, ки дар робита бо тамаддуни тоҷикон, дар марҳилаҳои гуногуни инкишофи таърихӣ, таҷрибаи давлатдорӣ миллии ташаккул ёфта, аз насл ба насл мегузаранд ва дар ҳаёти имрӯза, бо мақсади ҳимояи манфиатҳои миллии, арзишҳои ахлоқӣ-маънавӣ, анъанаҳои миллии, дар раванди таҳия ва қабули қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода мешаванд.

Ҳамзамон таҳқиқи масъалаҳои назариявӣ ва амалии сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар сатҳи рисолаи докторӣ дар илми ҳуқуқии ватанӣ яке аз нахустин кушишҳо ба ҳисоб меравад, ки метавонад барои таҳқиқотҳои минбаъда дар ин самт замина шавад. Бо дарназардошти гуфтаҳои боло бо иброз намудан мумкин аст, ки омӯзиш ва таҳқиқи «Сиёсати

ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун заминаи рушди устувори Ҷумҳурии Тоҷикистон: проблемаҳои назария ва амалия» ба тарҳрезии стратегияи рушди қонунгузорӣ, ки яке аз мақсадҳои сиёсати ҳуқуқэҷодкуниро ташкил медиҳад дар илми ҳуқуқшиносии муосир муҳим ва муҳаббат маҳсуб мешавад.

Дараҷаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя иешниҳод мешаванд. Натиҷаҳои таҳқиқот дар доираи талабот ба диссертатсияҳо мутобиқи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 муайян карда шудаанд, таҳия гардидааст

Диссертатсия пажӯҳиши мустақили илмӣ-назариявӣ ба ҳисоб рафта, хулоса ва тавсияҳои он барои рушди инкишофи илми ҳуқуқшиносӣ ва сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ заминаҳои заруриро фароҳам меорад. Рисола дорои услуби хоси илмӣ буда, дар он мантиқи фикронӣ риоя шудааст. Он ягонагии дохилӣ дошта, дорои нуқтаҳои навини илмӣ ба ҳимоя пешниҳодшаванда мебошад. Ҳамаи ин саҳми шахсии муаллифро дар пажӯҳиш нишон медиҳанд. Дар таҳқиқот тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои рисола оварда шудаанд. Мушкилот ва масъаласе, ки муаллиф онҳоро таҳлил намудааст, сазовори баҳои мусбӣ мебошанд. Аз ҷумла унвонҷӯ муҳимтарин масъалаҳои сиёсати ҳуқуқэҷодкуниро ҳамчун самти афзалиятноки сиёсати ҳуқуқӣ мавриди таҳқиқ ва баррасӣ қарор додааст. Мавқеи илмӣ муаллиф ва мустақилияти андешаҳои у дар таҳлилҳои амиқ, хулосаҳои мушаххас, тавсияҳои судманд ва баҳсҳои воқеии илмӣ зоҳир мегардад. Нуқтаҳои илмӣ, навгонӣ ва тақлифҳое, ки Сафарбекзода Ҳ.С. дар рисолаи илмиаш иешниҳод кардааст, барои рушд таҳия, ва тақмили сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ замина фароҳам меорад.

Аз ин лиҳоз меҳод чанде аз нуқтаҳои илмӣ ба ҳимоя пешниҳодшударо, ки онҳо навгонии таҳқиқоти диссертатсионӣ маҳсуб мешаванд, баён намоям:

1. Робитаи тарафайн ва таносуби сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ва фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ бо дарназардошти гуногунии нуқтаҳои назари илмӣ оид ба мафҳуми ҳуқуқэҷодкунӣ, таносуби мафҳумҳои «ташаққули ҳуқуқ» ва «ҳуқуқэҷодкунӣ», мафҳумҳои васеъ ва маҳдуди ҳуқуқэҷодкунӣ, таъсири назарияҳои гуногуни ҳуқуқ ба мафҳуми ҳуқуқэҷодкунӣ, тағйири мафҳуми ҳуқуқэҷодкунӣ муайян карда мешавад. Пазируфтани ақидаи тафовути «ташаққули ҳуқуқ» ва «ҳуқуқэҷодкунӣ» ба дарки сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ мусоидат мекунад. Мафҳумҳои васеъ ва маҳдуди гуногуни ҳуқуқэҷодкунӣ боиси дарки васеъ ва маҳдуди сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ мегарданд. Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар Тоҷикистон бо дарназардошти таҷрибаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла дар робита бо чудо намудани мафҳумҳои «субъектони ҳуқуқэҷодкунӣ» ва «иштирокдорони раванди ҳуқуқэҷодкунӣ» арзёбӣ мегардад.

2. Мафҳуми сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ бо дарназардошти тафовути доираи субъектони сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ва субъектони фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ, доираи амалишавии сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ва доираи фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ, мақсадҳои сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ва мақсадҳои фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ, ҳамчунин, механизми таҳқиқи илмӣ-таҳлилӣ ва пешгӯӣ намудани сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ муайян карда мешавад. Ҳангоми пешниҳоди мафҳуми сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ самтҳои тақмили механизми роҳандозии сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ бо дарназардошти кафолатҳои иштироки озодаи ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, гурӯҳҳои гуногуни иҷтимоии аҳоли, бевосита шаҳрвандон, коллективҳои меҳнатӣ, муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, таҳсилотӣ, фарҳангӣ ва дигар дар раванди ҳуқуқэҷодкунӣ тавассути истифодаи шаклҳо ва воситаҳои маъмулӣ ва нави иброи озодаи ирода ба инобат гирифта мешаванд. Дурнамои рушди сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар робита бо инкишофи ҳуқуқэҷодкунии корпоративӣ, нақши санадҳои меъёрии ҳуқуқии корпоративӣ дар танзими муносибатҳои хусусӣ, ташаққули

асосҳои иттилоотӣ ва рақамии идоракунии фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ муайян карда мешавад.

3. Пешгӯии самтҳои танзими ҳуқуқии муносибатҳои нави ҷамъиятӣ, ки дар робита бо истифодаи технологияҳои иттилоотӣ ва рақамӣ пайдо мешаванд, самти нави сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Дар доираи самти мазкур ҳадафҳо ва афзалиятҳои сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ бо дарназардошти таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи коммуникатсияҳои электронӣ ҳамчун асоси ҳуқуқии фаъолияти бахши телекоммуникатсионӣ, таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба идентификатсияи рақамии шахс тавассути маълумоти биометрӣ, рушди соҳибкории рақамӣ, таҳсилоти рақамӣ, фарҳанги рақамӣ, нақлиёти рақамӣ ва ғайра, ташкили заминаи қонунгузорӣ барои гузариш ба ҷомеаи рақамӣ, аз ҳукумати электронӣ ба ҳукумати рақамӣ, ташкили бозори марказҳои тиҷоратии нигоҳдорӣ ва таҳлили иттилоот, таҷдиди назар намудани талаботи меъёрии нигоҳдории иттилоот дар ҳудуди Тоҷикистон муайян карда мешаванд.

4. Дурнамои рушди сиёсати ҳуқуқэҷодкунии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо истифодаи технологияҳои зехни сунъӣ алоқаманд буда, барои ноил гардидан ба ҳадафҳои зерин мусоидат мекунад: рушди хизмати давлатии рақамӣ, иқтисоди рақамӣ ва «иқтисоди сабз»; содагардони ҷараёни қабул ва иҷрои қарорҳо; тақмили низоми ҳуқуқии ҷумҳурӣ бо дарназардошти ташкил додани инфрасохтори нави соҳа, аз ҷумла технопаркҳо ва марказҳои инноватсионӣ; ташаккули заминаи ҳуқуқӣ дар соҳаи зехни сунъӣ; таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва дар онҳо аниқ намудани мафҳумҳое, ки бо истифодаи технологияҳои нав робита доранд; тақмили қонунгузорӣ бо мақсади андешидани чораҳо оид ба мубориза бо ҳуқуқвайронкунӣ дар соҳаи зехни сунъӣ.

5. Паёмҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон шакли амалӣ намудани ҳуқуқи ташаббуси қонунгузорӣ ва салоҳияти ҳуқуқэҷодкунии сарвари давлат мебошанд. Паёмҳои Президенти

Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон заминаи ташаккулу рушди сиёсати ҳуқуқэҷодкунии Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, ҳамчун шакли самараноки амалӣ намудани сиёсати ҳуқуқэҷодкунии сарвари давлат истифода мешаванд. Бо қабули Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат» паёмҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ҳамчун шахсияти барҷастаи таърихӣ миллат мақом ва нуфузи баланд пайдо намуданд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои, ки дар диссертатсия зикр гардидаанд.

Масъалаҳои, ки дар рисола гузошта шудаанд аз ҷониби муаллиф ҳаматарафа таҳлилу таҳқиқ гардида, назария ва амалияи сиёсати ҳуқуқэҷодкунии Ҷумҳурии Тоҷикистон воқеъбинона таҳқиқ карда шудааст. Дар натиҷаи таҳқиқот хулосаву пешниҳодҳои илман асоснок ва саривақтӣ баҳри такмил ва рушди қонунгузорӣ пешниҳод гардидааст. Бояд зикр намуд, ки муҳимтарин нуктаҳои рисола аз ҷониби пажӯҳишгар дар шакли мақола, баромад ва маърузаҳои илмӣ дар конференсияҳои сатҳи ғуногун мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Ҳаҷм сохтори диссертатсия. Диссертатсия аз феҳристи ихтисорот, муқаддима, чор боб, сенздаҳ зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия 387 саҳифаро ташкил медиҳад.

Дар муқаддима мубрам будани мавзӯи рисола, сатҳи омӯзиши он, объект ва предмети таҳқиқот, мақсаду вазифа, асосҳои назариявӣ ва методологии диссертатсия, наwgониҳои илмӣ, аҳаммияти назариявӣ ва амалии кор асоснок шудаанд.

Дар боби якуми диссертатсия: “**Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун самти сиёсати ҳуқуқӣ**” сиёсати ҳуқуқӣ ҳамчун заминаи бунёдии сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ, мустақилияти сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар байни намудҳои дигари сиёсати ҳуқуқӣ, робитаи сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ва фаъолияти

ҳуқуқэҷодкунӣ таҳқиқ карда мешавад. Ғояҳои ҳуқуқӣ, барномаҳо, дастовардҳои илмӣ, ҳадафҳо ва афзалиятҳои сиёсати давлат, воситаҳои таъсиррасонии муташаккилона ба муносибатҳои ҷамъиятӣ, тадбирҳои ташкилӣ-ҳуқуқӣ ва стратегияи рушди ҳуқуқӣ ҳамчун заминаи сиёсати ҳуқуқӣ таҳлил карда мешаванд. Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун шакли афзалиятноки амалӣ намудани сиёсати ҳуқуқӣ, воситаи таъмини муназзамии муносибатҳои ҷамъиятӣ, кафолати устувории ҳаёти ҳуқуқӣ, намуди мустақил ва самти афзалиятноки сиёсати ҳуқуқӣ таҳқиқ карда мешавад. Нақши сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар иҷрои вазифаҳои Консепсияи сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2028 муайян карда мешавад.

Дар боби дуюм: **“Мафҳум, принципҳо, мақсадҳо ва субъектони сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ”** мафҳум, асосҳои илмӣ, принципҳо ва субъектҳои сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ таҳқиқ карда мешаванд. Дар асарҳои илмӣ гуногунии ақидаҳо оид ба мафҳуми сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ мушоҳида мешавад, аз ҷумла нуқтаҳои назари гуногун (мафкуравӣ, амалӣ ва дигар) пешниҳод гардида, мафҳуми сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун падидаи мафкуравӣ ё сиёсӣ-ҳуқуқӣ, дар заминаи аломатҳояш, дар робита бо фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ муайян карда мешавад. Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун намуди сиёсати ҳуқуқӣ, намуди фаъолияти давлатӣ, намуди фаъолияти ҳам давлатӣ ва ҳам ғайридавлатӣ (фаъолияти мақомоти давлатӣ ташкилоту муассисаҳо, ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, шаҳрвандон), падидаи мустақил ва махсуси ҳаёти сиёсӣ ҳуқуқӣ шарҳ дода мешавад.

Дар боби сеюм: **“Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ва техникаи ҳуқуқӣ”** техникаи ҳуқуқӣ ҳамчун омили самаранокии сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ, техникаи ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун замина ва унсuri таркибии сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ, роҳҳои таъмини сифати техникӣ-ҳуқуқии қонун таҳқиқ карда мешаванд. Тавсияҳои илмие, ки дар доираи назарияи техникаи ҳуқуқэҷодкунӣ пешниҳод мешаванд, барои ташаккул ва амалисозии

сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ аҳаммияти илмӣ доранд. Ин тавсияҳо дар чараёни таҳқиқи илмии ҳам техникаи ҳуқуқӣ ва ҳам техникаи ҳуқуқэҷодкунӣ пешниҳод карда мешаванд, чунки принципҳои умумии таҳия, қабул ва интишори санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар назарияи техникаи ҳуқуқӣ муайян карда мешаванд. Қоидаҳои махсуси таҳия, қабул ва интишори қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар заминаи ҳамин принципҳои умумӣ муайян карда мешаванд.

Дар боби чорум “Самтҳои мубрами инкишофи сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” нақши сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар ташаккули фарҳанги ҳуқуқэҷодкунӣ, амалӣ намудани сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар ҷомеаи иттилоотӣ ва рақамӣ, нақши калидии паёмҳои сарвари давлати Тоҷикистон дар ташаккули амалишавии сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ таҳқиқ карда мешаанд. Шаклҳои асосии робитаи сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ бо соҳаи фарҳанг, ҳаёти фарҳангӣ-маънавӣ муайян ва таҳлил карда мешаванд. Нуктаи илмӣ оид ба ташаккули фарҳанги ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун самти мубрами сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ бо далелҳо исбот карда мешавад. Мақсадҳо ва афзалиятҳои сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ бояд бо дарназардошти арзишҳои фарҳангии ҷомеаи Тоҷикистон муайян карда шаванд, чунки имрӯз арзишҳо ва анъанаҳои фарҳанги миллии барои рушди устувори ҷомеа нақши ҳалкунанда доранд. Фарҳанги ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун ҷузъи фарҳанги ҳуқуқӣ ва дар робита бо фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ таҳқиқ карда мешавад. Шаклҳои гуногуни таносуби сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ва фарҳанги ҳуқуқэҷодкунӣ ошкор ва таҳлил карда мешаванд.

Хулосаи рисола аз 25 банд иборат буда, муқаммал, мантиқӣ ва дар доираи талабот таҳия шудааст. Дар он таклифу пешниҳод, натиҷаҳои назариявӣ ва тавсияҳои амалии рисола инъикоси ҳудро ёфтаанд. Унвонҷӯ дар пайвандӣ бо диссертатсия автореферати онро мутобиқ ба талаботи амалкунанда омода кардааст.

Автореферат дар асоси рисолаи илмӣ омода шуда, ба он аз лиҳози мантиқӣ мутобиқ мебошад.

Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо:

Аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот дар он ифода мегардад, ки хулосаҳои назариявиро, ки дар натиҷаи таълифи таҳқиқоти диссертатсионӣ ба даст оварда шудаанд, метавон дар омӯзиши минбаъдаи масъалаҳои назариявӣ ва амалии сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои хориҷ истифода бурд. Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ барои такмили сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, амалӣ намудани Консепсияи сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2028, Консепсияи пешгӯии инкишофи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ», дигар ҳуҷҷатҳои стратегӣ ва барномавии давлат ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ аҳаммияти амалӣ доранд. Ақидаҳо, хулосаҳо ва тақлифҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ ҳангоми таҳияи Консепсияи сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд, ки истифода шаванд.

Нашри натиҷаҳои таҳқиқот аз рӯи мавзуи диссертатсия Оид ба муҳтавои диссертатсия муаллиф 37 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 23 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 14 мақола дар нашрияҳои дигар бо забонҳои тоҷикӣ ва русӣ нашр намудааст. Ҳамчунин, муаллифи 1 монография, 1 воситаи таълимӣ ва 1 китоби дарсӣ низ мебошад, ки масъалаҳои таҳлилшуда ба мавзуи диссертатсия алоқаманд мебошанд. Теъдоди маводи ҷопшуда ба банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия:
Диссертатсияи Сафарбекзода Ҳукмиддин Сафарбек дар мавзуи «Сиёсати

ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун заминаи рушди устувори Ҷумҳурии Тоҷикистон: проблемаҳои назариявӣ ва амалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат ба талаботҳои бандҳои 31 ва 33 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мутобиқат дорад. Диссертатсия кори илмӣ-тахассусии анҷомёфта буда, аз ҷониби унвончӯ мустақилона таҳия шуда, сатҳи навгонӣ ва дар шароити ҷумҳурӣ татбиқшаванда буданро дорад. Натиҷа ва нуктаҳои илмии ба ҳимоя пешниҳодшуда метавонанд дар назарияи ҳуқуқ ва давлат, тақмили қонунгузорӣ ва раванди таълим дар муассисаҳои таҳсилоти олии ҳуқуқшиносӣ ба таври васеъ истифода шаванд, ки онҳо саҳми шахсии унвончӯро нишон медиҳанд.

Пас аз таҳлил намудани матни диссертатсия ва автореферати Сафарбекзода Ҳукмиддин Сафарбек дар мавзуи «Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун заминаи рушди устувори Ҷумҳурии Тоҷикистон: проблемаҳои назариявӣ ва амалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат хулоса баровардан мумкин аст, ки таҳқиқоти докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ пурра ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ ҷавобгӯ мебошад. Натиҷаҳои ба дастовардаи муаллиф барои рушди илмҳои ҳуқуқшиносӣ, ба монанди назарияи ҳуқуқ ва давлат, ва самтҳои дигари сиёсати ҳуқуқӣ мувофиқу созгор буда, боис мегарданд, ки падидаи мазкур дар илми ҳуқуқшиносии ватанӣ тақмил ёбад. Дар маҷмӯъ, пешниҳод ва дастовардҳои муаллиф барои рушди қонунгузорӣ, фаъолияти ҳуқуқэҷодкунии мақомоти дахлдори давлатӣ ва тақмили соҳа аҳаммияти муҳим доранд. Ҳамзамон, хулоса ва натиҷаҳо метавонанд ғангоми таҳия ва татбиқи барнома,

стратегия ва концепсияҳои давлатӣ аз ҷумла Концепсияи сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода шаванд. Маводи диссертатсия ҳангоми тадриси фанни назарияи ҳуқуқ ва давлат, проблемаҳои назарияи ҳуқуқ ва давлат, ҳангоми иҷрои корҳои мустақилона, навиштани рисолаҳои дипломӣ, магистрӣ ва диссертатсияҳо метавонад ба таври васеъ мавриди истифода қарор гиранд, ки ин ҷанбаҳои мусбати таҳқиқоти Ҳ.С. Сафарбекзодаро нишон медиҳанд. Дар умум, диссертатсияи Ҳ.С. Сафарбекзода сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат мебошад.

Дар баробари дастовардҳо дар диссертатсия баъзе масъалаҳои баҳснок ва ҷалгалаби зерин ҷой доранд:

1. Дар саҳифаи 49 зербоби дуҷуми боби якум муаллиф қайд мекунад, ки мақомоти давлатӣ субъекти аввалиндараҷаи сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ мебошанд. Тавре муаллиф қайд мекунад, «махз мақомоти ҳокимияти давлатӣ сиёсати ҳуқуқэҷодкуниро муайян мекунанд, сиёсати мазкур, сарфи назар аз иштироки субъектҳои дигар, ҳамеша ҳамчун сиёсати давлатӣ баромад мекунад»

Ин ақида баҳснок аст, чунки дар баробари мақомоти давлатӣ дар амалӣ гардидани сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ доираи васеи субъектон иштирок мекунанд. Шаҳрвандон тавассути раёйпурсии умумихалқӣ дар қабули қонунҳо бевосита иштирок мекунанд.

1. Дар зербоби сеюми боби чоруми диссертатсия диссертант таъкид менамояд, ки паёмҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон заминаи ташаккули амалишавии ҳамаи самтҳои сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ мебошанд. Меҳостам масъалаи мазкурро унвонҷӯ муфассалтар шарҳ меод.

2. Дар саҳифаи 51-и диссертатсия муаллиф таъкид мекунад, ки «сиёсати

ҳуқуқӣ, сарфи назар аз хусусиятҳо ва таърифҳои гуногун, ҳамчун сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ дар ҷомеа дарк карда мешавад».

Аммо ба ақидаи мо сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ аз сиёсати ҳуқуқӣ фарқ дорад. Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ самти мустақили сиёсати ҳуқуқӣ мебошад. Дар асарҳои илмӣ ба асоснок намудани мустақилияти сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ олимони таваҷҷуҳ зоҳир мекунанд.

Эродҳое, ки дар боло зикр шуданд, аз лиҳози илмӣ муҳоҷисавӣ буда, ба комил будани рисолаи доктории Сафарбекзода Ҳукмиддин Сафарбек таъсири манфӣ намерасонанд. Онҳо аз он шаҳодат медиҳанд, ки масъалаҳои баррасинамудаи муаллиф мубрам буда, метавонанд диққати муҳаққиқонро ба худ ҷалб намояд.

Дар маҷмӯъ диссертатсияи Сафарбекзода Ҳукмиддин Сафарбек дар мавзӯи «Сиёсати ҳуқуқэҷодкунӣ ҳамчун заминаи рушди устувори Ҷумҳурии Тоҷикистон: проблемаҳои назариявӣ ва амалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат ба талаботҳои бандҳои 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси номбаршуда мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,

Сафири фавқулода ва мухтори

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар

Ҷумҳурии Беларус,

Сафарзода Б.А

Имзои Сафарзода Б.А. - ро тасдиқ мекунам:

Маъмури Сафорати Ҷумҳурии

Тоҷикистон дар Ҷумҳурии Беларус

« 02 » май 2025 с.

Тағойзода Ч.

Суроға: 223033, Чумҳурии Беларус,
ш.Минск, кўч. Зелёная,42
Телефон/факс +375 (17) 5490183, 5490184
Почтаи электронӣ: tajembminsk@mfa.tj